

Handläggare
Christina Koistinen
Telefon: 08-508 12196

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
2016-09-22

Yttrande "Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling m.m." (SOU 2016:42)

Remiss från kommunstyrelsen dnr 110-1174/2016

Förvaltningens förslag till beslut

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Margareta Östrand
stadsdelsdirektör

Lisa Kinnari
Avdelningschef

Sammanfattning

Regeringen beslutade 2014 att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn. I uppdraget ingick även att vid behov lämna förslag till förändringar.

I detta delbetänkande presenteras ett antal förslag till lagändringar som bland annat innebär att brottet köp av sexuell tjänst gradindelas och att ett grovt brott införs. Utredningen förslår vidare att undantag från kravet på dubbel straffbarhet för köp av sexuell tjänst bör införas. Detta innebär att för att svensk domstol ska vara behörig att döma en person för brott som denne begått utomlands gäller generellt ett krav på att den aktuella gärningen är kriminaliserad både i Sverige och i det andra landet, det vill säga ett krav på dubbel straffbarhet.

Förvaltningen har ingenting att erinra utredningens förslag.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har överlämnat en remiss till Södermalms stadsdelsnämnd, som gäller ”Remiss av ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling m.m. (SOU 2016:42)”. Remissen har även sänts till Skarpnäcks och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder, socialnämnden och stadsledningskontoret. Yttrandet ska vara KF/KS kansli tillhanda senast 2016-09-23.

Ärendet

Regeringen beslutade den 4 september 2014 att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn. I uppdraget har även ingått att vid behov lämna förslag till förändringar. Utredningen, som antagit namnet 2014 års människohandelsutredning (Ju 2014:22), överlämnar detta delbetänkande.

Den 29 januari 2015 beslutade regeringen att även ge utredningen i uppdrag att analysera och ta ställning till om brottet köp av sexuell tjänst ska undantas från kravet på dubbel straffbarhet. Därefter beslutade regeringen den 17 juni 2015 att också ge utredningen i uppdrag att se över straffskalorna för människohandel och koppleri. Utredningstiden förlängdes även till den 9 juni 2016. I samtliga tilläggsdirektiv har även ingått att vid behov lämna förslag till förändringar.

Utredningens uppdrag

Utredningen som redovisas i delbetänkandet har haft i uppdrag att:

- utvärdera vilket genomslag 2011 års höjning av straffmaximum för brottet köp av sexuell tjänst har fått, i syfte att säkerställa att straffet vid allvarliga köp av sexuell tjänst fullt ut motsvarar brottslighetens allvar,
- analysera och ta ställning till om köp av sexuell tjänst ska undantas från kravet på dubbel straffbarhet samt att lämna förslag på hur ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet bör utformas, och
- se över straffskalan för köp av sexuell handling av barn och överväga en höjning av straffminimum, i syfte att säkerställa en straffskala som återspeglar brottets allvar.

Vidare har utredningen haft i uppdrag att se över och utvärdera tillämpningen av oaktsamhetskravet för gärningsmän beträffande brottsoffers ålder vid sexualbrott mot barn (6 kap.13§ brottsbalken [BrB]), för att kunna överväga behovet av lagändringar.

Sammanfattning av utredningens bedömningar och förslag Brottet köp av sexuell tjänst ska gradindelas

Utredningen visar: Straffvärde på köp av sexuell tjänst är fortfarande likformigt, trots att straffet skärptes 2011. Straffmaximum höjdes då från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Straffskärpningen har inte haft det genomslag som var avsett. Det är ovanligt att annan påföljd än böter bestäms.

Förslag: Utredningen föreslår att straffbestämmelsen ska ändras så att brottet köp av sexuell tjänst gradindelas och att ett grovt brott införs. Enligt förslaget ska normalgraden av straffet vara böter eller fängelse i högst sex månader. För grovt köp av sexuell tjänst ska straffet vara fängelse i högst ett år.

Ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet för köp av sexuell tjänst bör inte införas

Utredningen visar: För att svensk domstol ska kunna döma en person för brott som begåtts utomlands gäller generellt ett krav på att den aktuella gärningen är kriminaliserad både i Sverige och i det andra landet, det vill säga ett krav på dubbel straffbarhet.

Från kravet på dubbel straffbarhet har det tidigare gjorts undantag för ett stort antal sexualbrott mot barn, bland annat köp av sexuell handling av barn, människohandel, äktenskapstvång och vissa barnpornografibrott. Undantag har även gjorts för könsstympning. Dessa brott kan alltså lagföras i Sverige även om gärningarna skulle vara fria från ansvar i det land där de begicks. De brott som är undantagna från kravet på dubbel straffbarhet är sådana som betraktas som särskilt allvarliga, eller är av internationell och gränsöverskridande karaktär eller där det råder en internationell samsyn om vilka handlingar som ska vara straffbelagda.

Förslag: Utredningen föreslår att undantag från kravet på dubbel straffbarhet inte bör införas för brottet köp av sexuell tjänst. Det viktigaste skälet är att det saknas en internationell samsyn beträffande kriminaliseringen av sexuella tjänster. Att införa ett undantag för köp av sexuella tjänster skulle bryta mot hittillsvarande principer. Det kan därutöver antas att polis respektive åklagare inte kan förväntas få fullt biträde av utländska myndigheter för utredning av ett brott som i de flesta länder inte är kriminaliserat.

I enlighet med utredningens direktiv läggs ändå ett lagförslag fram om ett undantag. Undantaget bör omfatta såväl brottet köp av sexuell tjänst och grovt köp av sexuell tjänst. Det bör även omfatta försök till brott i den utsträckning brotten är straffbara på försöksstadiet.

Köp av sexuell handling av barn

Utredningen visar: Brottet köp av sexuell handling av barn infördes 2005 och ersatte bestämmelsen om förförelse av ungdom. Maximistraftet höjdes då till 2 år fängelse, vilket är ett högre straffvärde än motsvarande gärningar mot vuxna. Böter för brottet behölls.

I viss utsträckning förekommer lagföring för köp av sexuell tjänst istället för köp av sexuell handling av barn. Åtgärder behöver vidtas för att straffet ska återspegla brottets allvar, det vill säga köp av sexuell handling av barn.

Förslag:

- Böter ska inte längre finnas med i straffskalan
- Brottet ska gradindelas för en mer nyanserad bedömning av straffskalan.
- Om bedömning av köp av sexuell handling av barn ska kunna bedömas som grovt, ska beaktas om barnet befunnit sig i en utsatt situation eller om gärningen varit av hänsynslös art.
- Straffskalan ska vara fängelse i högst två år.
- Straffskalan för grovt köp av sexuell handling av barn ska vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.
- Brottbenämningen ska ändras till utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling respektive grovt utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Oaktsamhetskravet för gärningsmän beträffande brottsoffrets ålder vid sexualbrott mot barn

Utredningen visar: Huvudregeln är att det ska finnas ett uppsåt för att någon ska kunna fällas till ansvar. För sexualbrott finns ett undantag. Då kan den som inte insåg, men som hade skälig anledning att anta att den andra personen inte hade uppnått viss ålder, dömas för brott. Utredningen visar att det saknas en gemensam oaktsamhetsstandard i fråga om vad krävs i förhållande till barnets ålder för att en tilltalad ska fällas. Det finns även stora variationer i domstolarnas oaktsamhetsbedömningar. Det framgår också att det finns stor variation i hur domstolarna resonerar kring

målsägandens kroppsutveckling för att bedöma gärningsmannens skuld.

Förslag: En allmän oaktsamhetsbedömning ska göras. Vid en sådan bedömning ska samtliga föreliggande omständigheter beaktas. För att straffansvar ska kunna komma i fråga är det tillräckligt att gärningsmannen varit omedvetet oaktsam.

Utredningen föreslår att för en gärning som begås mot någon under en viss ålder, ska även den som varit oaktsam i förhållande till att den andra personen inte hade uppnått den åldern dömas. Ändringen är avsedd att innebära ett förtydligande av tillämpningsområdet, men innebär också en viss skärpning av kravet på aktsamhet hos en gärningsman för att hen ska kunna undvika straffansvar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsdelsdirektörens stab. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen den 13 september, pensionärsrådet den 12 september och rådet för funktionshinderfrågor den 13 september 2016.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att det är viktigt att vidta åtgärder i syfte att säkerställa straffrättsligt skydd mot människohandel, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn. Flera av förslagen utgör förtydliganden, vilket kan leda till ökad förutsebarhet och rättsäkerhet.

Förvaltningen ställer sig bakom utrednings förslag och har ingenting att erinra.

Bilagor

1. Remissen
2. Delbetänkandet -
<http://www.regeringen.se/contentassets/e6f8d9b7f55b4945bf89d72bc5951129/ett-starkt-strafrattsligt-skydd-mot-kop-av-sexuell-tjanst-och-utnyttjande-av-barn-genom-kop-av-sexuell-handling-mm-sou-2016-42.pdf>